Eduskunnan suurelle valiokunnalle

Viite: Suuri valiokunta 29.10.2021 E 97/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: 55-valmiuspaketti tiedonanto - Valmiina 55:een: Vuoden 2030 ilmastotavoitteesta totta matkalla kohti ilmastoneutraaliutta

Energiateollisuus ry:n lausunto

Energiateollisuus ry (ET) kiittää lausuntopyynnöstä.

Komission heinäkuussa antamien energia- ja ilmastopoliittisten aloitteiden kokonaisuus on kunnianhimoinen ja oikean suuntainen. Päästövähennystavoitteiden taso on oikea. Energiateollisuus tukee komission tavoitetta hiilineutraaliudesta 2050 ja esitystä 2030 tavoitteesta.

Erityisen positiivista on päästöjen hinnoittelun entistä laajempi käyttäminen päästöjen vähentämisessä. EU:n päästökauppajärjestelmä on paitsi kustannustehokkain, mutta myös varmin politiikkakeino asetettujen päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Päästökauppa on yrityksille selkeä ja ennustettava keino, joka vie päästöt osaksi tulevaisuuden taloudellista suorituskykyä.

EU osoittaa myös globaalia kunnianhimoa ja johtajuutta omalla esityksellään hiilirajamekanismin käyttöönotosta. Päästöjen ollessa globaali ongelma on tämä aivan välttämätöntä. Samaan aikaan on huolehdittava EU-alueella ja Suomessa toimivien yritysten kilpailukyvystä.

Kokonaisuudessa valitettavaa on, että päällekkäistä ohjausta ei ole esityksissä onnistuttu purkamaan. Erityisen huolissamme olemme sähkön ja kaukolämmön tuotantoon ja käyttöön kohdistuvasta monitasoisesta tavoitteenasetannasta ja hyvin yksityiskohtaisestakin sääntelystä. Sääntely on ilmastopolitiikan kustannustehokkuuden, selkeyden sekä ennustettavuuden vuoksi harmillista.

Valitettavasti eri direktiiveissä olevat lukuisa ja entistä yksityiskohtaisempi ohjaus hankaloittaa ja luo epävarmuutta monien päästövähennysinvestointien ja teknologioiden investoinneille samaan aikaan kun investoinneilla olisi kiire. Tältä osin komissio on hieman epäonnistunut. Jatkovalmistelussa onkin keskeistä, että tehdään lainsäädännöstä kaikki päästövähennysinvestoinnit mahdollistavaa ja keskitytään poistamaan lainsäädäntöön ja politiikkaan liittyvää epävarmuutta.

On huomattava, että eri lainsäädäntöesitykset muodostavat kokonaisuuden, jossa on paljon ristiin kytkentöjä. Erityisen tiivistä koordinaatiota tarvitaan energiatehokkuus- ja uusiutuvaa energiaa koskevien direktiivien kesken. Lisäksi päästökaupan laajentuminen erilliseen tieliikenteeseen ja rakennusten lämmityksen suoriin päästöihin ovat keskeisiä. Esitys energiaverodirektiiviksi, kestävän rahoituksen kokonaisuus sekä myöhemmin annettavat uudet valtiontukisäännöt, esitykset kaasumarkkinapaketista ja rakennusten energiatehokkuusdirektiivistä muodostavat osan kokonaisuutta, jolla ilmastotavoitteisiin pyritään.

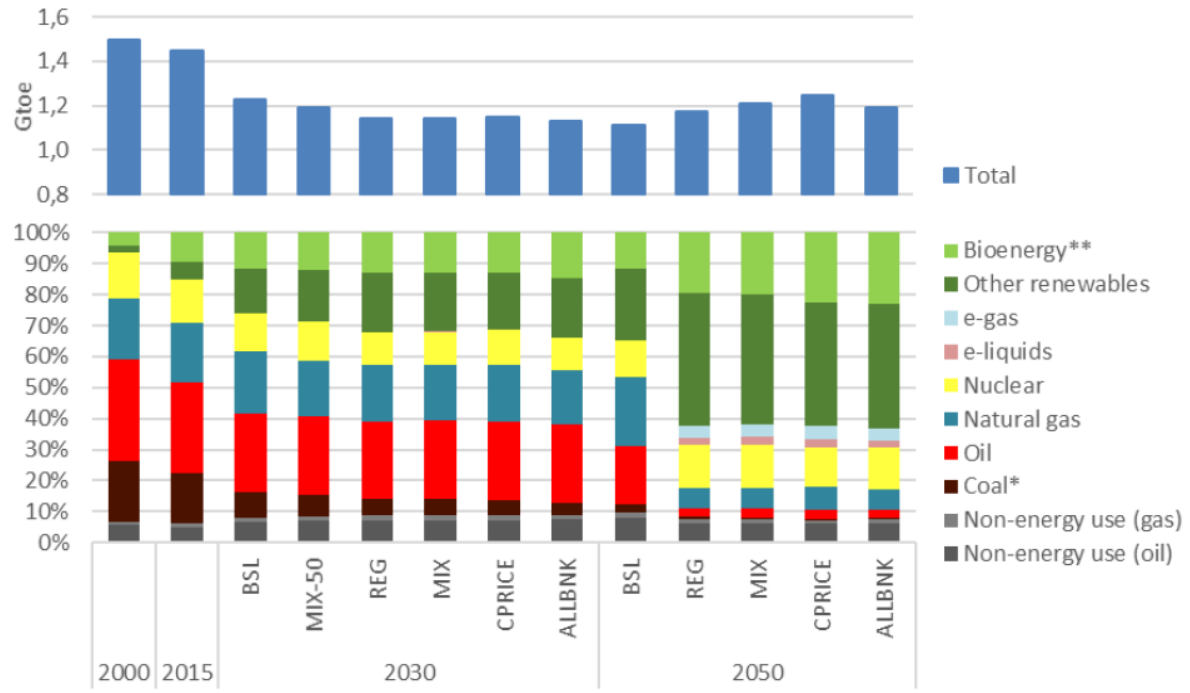
Pienoisena huolenamme on, kykeneekö perinteinen lainvalmistelu EU-päässä pitämään kokonaisuuden koossa kun eri lainsäädäntöaloitteiden jatkovalmistelua tehdään toisaalta eri kokoonpanoissa neuvostossa ja eri valiokunnissa parlamentissa. Myös Suomen kannanmuodostusprosessi on rakennettu yksittäisiä aloitteita varten – ei niinkään kokonaisten pakettien hallitsemiseen. Olemmekin esittäneet, että esimerkiksi valtioneuvoston kanslia voisi ottaa vahvempaa roolia kokonaisuuden koordinaatiosta Suomessa.

U-kirjelmissä esitetyt Suomen kannat on pääasiassa hyviä. Joltain osin kannat ovat toki ymmärrettävästi hyvin yleisiä. Koko paketissa on muutama energia-alan näkökulmasta keskeinen teema, jotka läpileikkaavat aloitteita. Haluaisimme kiinnittää näihin huomiota jatkovalmistelussa.

Teknologianeutraliteetti

Komission tiedonannon "Stepping up Europe's 2030 climate ambition"[1], mukaan kaikissa kunnianhimoisimmissa skenaarioissa (kuva) hyödynnetään varsin laajaa skaalaa eri teknologioita, jotta ilmastoneutraliteetti ja tarvittavat päästövähennykset voidaan saavuttaa.

Figure 5: Energy gross inland consumption

*Note: * includes peat, oil shale, ** includes waste*

Source: 2000, 2015: Eurostat, 2030-2050: PRIMES model

Paketin jatkovalmistelussa onkin keskeistä kiinnittää huomiota, että kaikki päästövähennysinvestoinnit mahdollistetaan ja niitä yhtälailla edistetään. Valitettavasti komissio on itse unohtanut tämän lainsäädäntötyössään mm. seuraavissa kohdissa:

- Sekä energiatehokkuusdirektiivissä että uusiutuvan energian direktiivissä erilaisia hukkalämpöjä, hiilineutraaleja sekä uusiutuvia energialähteitä tulisi kohdella tasa-arvoisesti.
- Uusiutuvan energian direktiivissä sekä muissa teollisuuden vetyyn ja kaasuun liittyvissä aloitteissa tulee ottaa uusiutuvan vedyn lisäksi huomioon muu hiilineutraali vety yhdenvertaisena
- Energiaverodirektiivin ohjausvaikutuksen tulisi perustua ensisijaisesti päästöihin eikä poliittisiin valintoihin. Erilaisten energialähteiden haittoja tulisi arvottaa mittaamalla ja sääntelemällä niitä mitattuun tietoon perustuen.
- Tukiohjelmien ei tulisi suosia yksittäisiä tuotantomuotoja tai rajata tuotantomuotoja ulkopuolelle ja tukijärjestelmien markkinavaikutuksia tulee minimoida

[1] COM(2020) 562 final, Impact assesment for the communication "Stepping up Europe's 2030 climate ambition"

Teknologianeutraalius toteutuu päästökaupan kautta tapahtuvassa ohjauksessa hyvin. Tämänkin takia päästökaupan tulee olla keskeisin osa ilmasto- ja energiapoliittista ohjausta tulevaisuudessa.

Kaukolämmön toimintaedellytykset

Kaukolämpö on Suomessa tärkein lämmitysmuoto ja puolet Suomen kodeista sekä valtaosa julkisista rakennuksista sekä liiketiloista lämpiää kaukolämmöllä. Kaukolämmön toimintaedellytysten kehittäminen on erittäin tärkeää.

- Komission esitykset kaukolämpökuluttajan oikeuksien kehittämisen osalta on hyviä, joten on huolehdittava, että esitys ei liiaksi muutu käsittelyn aikana ja koskisi ainoastaan kuluttajia.
- Esitetty sääntely ei saisi rajoittaa tai estää hiilineutraalien lämmönlähteiden käyttöä. Komission antama esitys energiatehokkuusdirektiivistä ei tätä periaatetta valitettavasti kaikilta osin noudata.
- Energiatehokkuus- ja uusituvan energian direktiiveihin sisältyvät toimenpide-ehdotukset hukkalämmön lähteiden tarkasteluun ja hyödyntämiseen ovat hyviä. Myös kolmansien osapuolten tuottaman lämmön integroimiseksi kaukolämpöverkkoihin on komissiolla esityksiä. Jatkovalmistelussa on huolehdittava, että toimenpiteet eivät muodosta päästötavoitteen kannalta tarpeetonta hallinnollista ja lainsäädännöllistä taakkaa viranomaisille tai yrityksille.
- Energiaverodirektiivissä tulee mahdollistaa myös kaukolämmön tuotannossa käytettävän sähkön alhainen verotaso. Komission esitys ei tältä osin ole yksiselitteinen ja vaatii jatkovalmistelua.
- Uusi liikenteen ja rakennusten päästökauppa on kannatettava, muttei saa aiheuttaa päällekkäisyyttä tai tarpeetonta lisäbyrokratiaa kaukolämpötoimijoille.

Ilmastoneutraalit kaasut

Tulevaisuuden energiajärjestelmässä sekä monien teollisuudenalojen sekä vaikkapa raskaan liikenteen päästövähennyksissä erilaisilla ilmastoneutraaleilla kaasuilla on merkittävä rooli. Vety ja siitä jalostettavat polttoaineet sekä raaka-aineet ovat paitsi päästövähennyskeino, mutta tulevat tuottamaan tulevaisuuden sähköjärjestelmälle joustoa ja energian varastointikapasiteettia. Uusien tuotteiden kehittäminen vaatii paljon tutkimusta ja kehitystä, mutta sen lisäksi kaupallistaminen tulee toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti. Tässä olennaista on:

- Vedyn tuotanto elektrolyysillä integroidaan osaksi sähkö-, lämpö-, ja kaasujärjestelmiä sekä markkinoita. Esimerkiksi vedyn tai synteettisten polttoaineiden tuotannossa käytettävälle sähkölle ei tule asettaa tiukkaa lisäisyysvaatimusta, joka pahimmillaan estäisi olemassa olevan markkinan ja infrastruktuurin hyödyntämisen.
- Uusiutuvan energian direktiivin tavoite uusituvan vedyn osuudelle teollisuudessa tulee säilyä indikatiivisena
- Kaasu-/vetymarkkinapaketissa ns. monopolitoimijoiden rooli tulee rajata mahdollisimman pieneksi markkinoilla ja markkinan tulee rakentua kilpailluksi

Erityisesti kaasujen osalta on huomattava, että lainsäädäntö täydentyy näillä näkymin joulukuussa, kun komissio antaa esityksensä uudistetusta kaasumarkkinasääntelystä.

Bioenergian käyttöedellytykset

Bioenergia muodostaa EU-tasolla edelleen suurimman yksittäisen uusiutuvan energian lähteen. Suomessa energiayritykset ovat investoineet bioenergian käyttöön merkittävästi viime vuosikymmenen aikana ja bioenergian käyttö perustuu metsätalouden ja teollisuuden sivuvirtoihin. Bioenergian osalta keskeisin direktiivin on uusiutuvan energian direktiivi, jossa säännellään bioenergian kestävyydestä. Kestävään bioenergiaan viitataan mm. päästökauppadirektiivissä,

energiaverodirektiivissä, energiatehokkuusdirektiivissä sekä taksonomiassa. Siksi on tärkeää, että:

- Kestävästi tuotettu bioenergia tulee jatkossakin olla täysimääräisesti uusiutuvaa energiaa ja kestävyys määritellään uusiutuvan energian direktiivissä.
- Uusiutuvan energian direktiivin tulee mahdollistaa bioenergian kestävyyden riskiperusteinen tarkastelu maa- tai hankinta-aluetasolla ilman koko ketjun kattavaa eräkohtaista tarkastelua. Lisääntyvä hallinnollinen taakka ja kustannukset tulee pysyä maltillisina.
- Kestävyyden määrittelyn tulisi perustua metsäsektorin tunnustettuihin määritelmiin.
- Komission esitys päästökaupan kehittämisestä tarjoaa kannusteita hiilidioksidin talteenottoon tai hyödyntämiseen fossiilista polttoainetta käyttävissä laitoksissa. Bioenergialaitosten yhteydessä tapahtuvalle hiilidioksidin talteenotolle tai hyödyntämiselle kannusteet ovat epäselvät. Jatkovalmistelussa tuleekin huolehtia tasa-arvoisemmasta kohtelusta.

Lisätiedot: Antti Kohopää, p. 050 344 9265, antti.kohopaa@energia.fi